

Република България
Администрация на Президента

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 174 КД
Дата 02.05.2018 г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ АДМИНИСТРАЦИЯ НА ПРЕЗИДЕНТА
Изх. № 10-00-3(3)
СОФИЯ 02.05.2018 г.

ДО

ПРОФ. Д.Ю.Н. БОРИС ВЕЛЧЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Приложено Ви изпращам становище от президента на Република България г-н Румен Радев по конституционно дело № 3 от 2018 г.

С уважение,

Димитър Стоянов

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКАТА

Република България
Президент

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

от Румен Радев

Президент на Република България

по конституционно дело № 3 от 2018 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С Определение на Конституционният съд от 20.03.2018 г. президентът на Република България е конституиран като заинтересувана институция по конституционно дело № 3 от 2018 г. Производството е образувано по искане на 75 народни представители от 44-то Народното събрание за установяване дали Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Конвенцията) съответства на Конституцията на Република България (чл. 149, ал. 1, т. 4, пр. I от Конституцията). В това си качество изразявам следното становище:

Свободното упражняване на правата на човека и реализирането на правовата държава са сред основните принципи, въз основа на които е изграден Съветът на Европа като международна организация. Изграждането на една Европа, свободна от насилие над жени и домашно насилие, е заявена цел в Преамбюла на Конвенцията. Безспорно към постигането ѝ следва да се стреми всяка държава. Споделям идеята за необходимост от допълване и разширяване на европейските стандарти, регламентиращи превенция и борба с различните форми на нарушения на човешките права, в това число и срещу домашното насилие.

Конвенцията очертава правна рамка, включваща защитата на жените и момичетата от различни форми на насилие, както и разнообразие от мерки за превенция и противодействие. Едновременно с това обаче Конвенцията съдържа понятия и изрази с неясен смисъл, което дава основание за различни и противоречиви тълкувания. Това създава предпоставки за наточването на тези понятия и изрази с „допълнителни”

значения отвъд познатото им и утвърдено съдържание, но преди всичко - отвъд ядрото от ценности на българската Конституция.

В чл. 1, т. 1, б. „а“ и „б“ от Конвенцията, за да се определи защитаваният субект от всички форми на насилие и на дискриминация, е използван терминът „жени“, който несъмнено е основан на биологичното разбиране за половете. Същевременно в чл. 3, б. „в“ сред автентичните дефиниции на Конвенцията (англ. език) фигурира понятието „gender“, което в българския ѝ превод присъства като „пол“ и е със съдържание : „социално изградени роли, поведения, дейности и характеристики, които определено общество смята за подходящи за жените и за мъжете“. В други разпоредби „gender“ е преведено като „социален пол“. С посоченото в чл. 3, б. „в“ съдържание „gender“, се превръща в основно понятие, което пронизва цялата Конвенция и има най-различни измерения. В Конвенцията (англ. език) понятията „sex“ и „gender“ присъстват едно до друго, като социалният пол фигурира сред признаците за недопускане на дискриминация по чл. 4, т. 3 наред с биологично детерминирания признак *пол* – „sex, gender, race, colour...“. Това недвусмислено показва, че в Конвенцията (англ. език) този термин целенасочено е използван със собствено съдържание, различно от традиционното разбиране за *пол*. Други свидетелства за самостоятелната роля на понятието „gender“ („социален пол“) представляват и множеството разпоредби на Конвенцията (англ.език), които съдържат изрази, базирани на това понятие:

Gender-based violence (насилие, основано на пола) - в Преамбюла на три места; чл. 2, т. 2;

Gender identity (идентичност, основана на пола) - чл. 4, т. 3;

Gender-sensitive policies (политики, отчитащи особеностите на пола) - чл. 6;

Gender perspective (перспектива, основана на пола) - чл. 6;

Non-stereotyped gender roles (нестереотипни роли на пола) - чл. 14;

Gendered understanding of violence (основано на пола разбиране на насилието)- чл. 18, 49, т. 2;

Gender-based asylum claims (молби за убежище, основани на пола) - чл. 60

Gender-sensitive interpretation (тълкуване, отчитащо особеностите на пола) - чл. 60, т. 2;

Gender-sensitive reception procedures (процедури за убежище, отчитащи особеностите на пола) – чл. 60, т. 3.

Всичко това показва, че Конвенцията издига понятието „gender“ („социален пол“) в самостоятелна категория, равностойна на понятието „пол“ като биологична характеристика. Дистанцирането от понятието „пол“ като биологичен признак - мъж/жена отдалечава Конвенцията от постигането на основната ѝ цел – защита на жените от

насилие и създава „сива зона“ за отклоняване на приложението ѝ и спрямо лица без наличие на обективни критерии за идентифицирането им. Като прехвърля акцента върху защитата от „джендър насилие“, Конвенцията отслабва интензитета на защитата от насилието над жени и защитата от домашно насилие, които са основните ѝ цели.

„Полът“ е сред изрично установените в чл. 6, ал. 2 от Конституцията критерии, въз основата на които са забранени привилегии или ограничения в правата. Признаците за недопускане на ограничения на правата или предоставяне на привилегии, посочени в чл. 6, ал. 2, остойностяват равенството във вид на недискриминация - забрана за произвол и повеля за равно третиране (Решение № 1 от 27.01.2005 г. на КС по к. д. № 8/2004 г.). Без съмнение конституционният текст има предвид биологичния пол като понятие с ясно юридическо значение. Това се потвърждава както от обсъждането на разпоредбата като част от Проекта за конституция (Протоколи от Комисията за изработване на проект за конституция, заседания от 13.02.1991 г. и 10.06.1991 г.), така и от практиката на Конституционния съд по тълкуване на чл. 6, ал. 2, където критерият „пол“ е изключен от групата признаци, които се придобиват или изменят в процеса на социалната реализация на гражданите в обществото (Решение № 14 от 10.11.1992 г. на КС по к. д. № 14/92 г.). Мъжът и жената са равнопоставени в обществото (чл. 6, ал. 2), в брака и в семейството (чл. 46, ал. 2), а биологичната определеност на пола е необходимо условие за постигането на тази равнопоставеност.

Ролята на държавата в образованието се изразява в конкретни преки задължения по осигуряване на конституционното право на образование – напр. безплатно основно и средно образование (чл. 53, ал. 2), подпомагане на способните ученици и студенти (чл. 53, ал. 6), създаване и съблюдаване на държавните изисквания за обучение (чл. 53, ал. 4-6) и т.н. Образованието е свързано с придобиване на знания и умения, които трябва да съответстват на общочовешката ценностна среда. Поради това изискването на Конвенцията да се предприемат стъпки (чл. 14, т. 1) за създаването на учебен материал, включващ въпроси като нестереотипни роли на пола (non-stereotyped gender roles), не може да е в несъответствие с българските традиции и с хуманизма и толерантността като принципи на образованието.

Отчитам необходимостта от по-ефективна закрила, както и от мерки за социално включване на лицата от всички уязвими групи, които изпитват трудности в различни сфери на съвременния живот. Държавата чрез нейните институции, всички ние дължим създаването на условия за свободно развитие на всеки човек и на гражданското общество (арг. чл. 4, ал. 2 от Конституцията). Дължим и осъвременяване на действащото и приемане на ново законодателство, което да осигурява защита на всички уязвими групи и да способства за предотвратяването, преследването и премахването на насилието над жени и домашното насилие. Подкрепям целите и всеобхватния

механизъм за защита срещу насилието, който предлага Конвенцията. Именно заради това съм убеден, че социалната и културната реализация на тези цели и мерки предполага зачитане на зададеното в човешката природа полово различие, което не може да бъде сведено до т.нар. джендър-роли. Тези роли не са в съответствие с ясното разбиране, съдържащо се в Конституцията за равенството между мъжа и жената, за идентифициране на личността като мъж или жена (чл. 6, ал. 2), за доброволния съюз (брак или не) между мъжа и жената, за семейството, на което е поверено отглеждането и възпитанието на децата, за особената закрила от държавата на жената майка (чл. 46 и 47, ал. 2). Това са устоите на обществото, които не бива да бъдат уронвани. Накърняването на тяхната същност е в противоречие с Конституцията.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Натоварването на понятието „пол“ със социалните характеристики, използвани в Конвенцията, би засегнало установения в Конституцията баланс между ясно разпознаваеми ценности - равноправие между мъжа и жената, брак, семейство, закрила на жената майка, отношения между родители и деца, възпитание и образование на децата. По тези съображения считам, че Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие, съставена в Истанбул на 11 май 2011 г. и подписана от Република България на 21 април 2016 г., не съответства на Конституцията на Република България.

РУМЕН РАДЕВ

ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ